

ՀՀ ՏԱՎՈՒՇԻ ՄԱՐԶ
RA TAVUSH MARZ

Մարզկենտրոնը՝ ք. Իջևան	Marz centre Ijevan town
Տարածաշրջանները՝ Իջևան, Դիլիջան, Նոյեմբերյան, Տաուշ	Territories Ijevan, Dilijan, Noyemberyan Taush
Քաղաքները՝ Իջևան, Դիլիջան, Բերդ, Նոյեմբերյան, Այրում	Towns Ijevan, Dilijan, Berd, Noyemberyan, Ayrum

Տարածքը Territory	2 704 քառ.կմ/ sq. km
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը Territory share of the marz in the territory of RA	9.1 %
Համայնքներ, 2017թ. տարեկզբի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2017	40
Քաղաքներ Towns	5
Գյուղեր Villages	61
Բնակչության թվաքանակը 2017թ. տարեկզբի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2017	124.5 հազ.մարդ/ ths. person
այդ թվում՝ of which:	
քաղաքային urban	52.5 հազ.մարդ/ ths. person
գյուղական rural	72.0 հազ.մարդ/ ths. person
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of marz population size in RA population size	4.2 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of urban population size	42.2 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	110 751.5 հա/ ha
այդ թվում՝ վարելահողեր of which: arable land	25 577.7 հա/ ha

ՀՀ Տավուշի մարզը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքի հյուսիս-արևելյան հատվածում: Մրզը հարավ-արևելքում և հարավում սահմանակից ՀՀ Գեղարքունիքի և Կոտայքի մարզերին, արևմուտքում՝ ՀՀ Լոռու մարզին և պետական սահմանով՝ Վրաստանին, հյուսիսում և արևելքում՝ Ադրբեջանին:

Մարզի կենտրոնով դեպի հյուսիս-արևելք հոսում է Աղստև գետը: Ծովի մակարդակին ամենամոտ կետը (ՀՀ ռելիեֆի ամենացածր կետը) գտնվում է Դեբեդավան գյուղի մոտ՝ 390մ, ամենաբարձր կետը Միափորի լեռնաշղթայի Մուրղուզ լեռն է՝ 2 993 մ:

ՀՀ Տավուշի մարզը տարածվում է Փոքր Կովկասի լեռնաշղթաների արտաքին շարի վրա (Վիրահայոց, Գուգարաց և Միափորի լեռներ): Գտնվում է ՀՀ չափավոր խոնավ տարածաշրջանում: Արևափայլքի տարեկան տևողությունը 1 900-2 000 ժամ է: Ամառները լինում են տաք, ձմեռները՝ մեղմ: Գետերը պատկանում են Կասպից ծովի (Կուր գետի) ավազանին և սնվում են հալոցքային, ստորերկրյա և անձրևային ջրերից: Բնական լիճը՝ Դիլիջանի մոտ գտնվող Պարզ լիճն է: Այստեղ են գտնվում Ջողազի, Հախումի, Տավուշի, Այգեձորի և Իջևանի արհեստական ջրամբարները:

Մարզի ընդհանուր մակերեսի 40.3%-ը զբաղեցնում են խառն անտառները, որոնք աչքի են ընկնում բուսական և կենդանական աշխարհի բազմազանությամբ: Բնության նախաստեղծ վիճակի պահպանության, առավել հարստացման և տեղական պայմաններում նոր տեսակների ստացման նպատակով Աղստևի ավազանում ստեղծված են Դիլիջանի պետական արգելոցը և Իջևանի անտառային այգին: Մարզի և հատկապես Աղստևի հովտի բնակլիմայական պայմանները (մեղմ կլիմա, թթվածնով հարուստ լեռնային մաքուր օդ, հանքային բուժիչ ջրեր, անտառներ, դեղաբույսերով հարուստ լեռնաշխարհ) չափազանց նպաստավոր են բնակչության հանգստի կազմակերպման, առողջության վերականգնման և միջազգային տուրիզմի զարգացման համար:

Իջևան քաղաքից 7 կմ հեռավորության վրա գտնվող Ենոքավան գյուղի վարչական տարածքի (ծովի մակերեսից 1 370 մ բարձրության վրա) 7 հա տարածության վրա գործում է Հայաստանում նախադեպը չունեցող էքսթրիմի և զվարճանքների պարկը, որտեղ ընթացքի մեջ է աշխարհի ամենաերկար ճոպանագծի շինարարությունը: Պարկում տարեցտարի ավելանում են ակտիվ հանգստի տեսակները, ինչպես նաև ջրային սպորտաձևերը: Այցելուների թվաքանակի աճը վկայում է, որ այն ուշագրավ է դարձել նաև արտերկրից ժամանող զբոսաշրջիկների համար և կիսանի էկոտուրիզմի զարգացումը երկրում:

Մարզը համեմատաբար աղքատ է օգտակար հանածոներով: Արդյունաբերական նշանակություն ունեն բենտոնիտային կավը, կրաքարերը, վիմագրական քարը, դոլոմիտը, ֆելզիտը: Աղստև գետի հովիտը հարուստ է հանքային ջրերով, որտեղ կազմակերպված է դրանց արտադրությունը:

Մարզի կենտրոնով է անցնում Հյուսիսային Կովկաս – Թբիլիսի - Երևան գազատարը: Մարզով ձգվում են 146 կմ միջպետական, 253 կմ հանրապետական նշանակության ճանապարհներ: Աղստևի ձորով է անցնում Իջևան-Հրազդան երկաթուղու 70 կմ-ոց հատվածը (ներկայումս չի գործում): Հյուսիսային սահմանի երկայնքով, Դեբեդի ափով անցնում է Երևան-Թբիլիսի երկաթուղու 7 կմ-ոց հատվածը:

RA Tavush marz is situated in the north-eastern part of the Republic of Armenia. In the South-East and South the marz borders with RA Gegharqunik and Kotayk marzes, in the West it borders with RA Lori marz and Georgia, in the North and East – Azerbaijan.

Aghstev river flows to the south-east through the marz centre. The nearest point to the sea level (the highest point of RA relief) is situated near the Debedavan village (390m), the highest point - Murghuz mountain (2 993 m) of Miapori mountain range.

RA Tavush marz is extended on the external line of Small Caucasus mountain ranges (Virahayots, Gugrats and Miapor mountains) and is situated in the moderate damp region of the Republic of Armenia. Annual duration of the sun radiance is 1 900-2 000 hours. Summers are warm, winters - mild. Rivers belong to the Caspian sea (Kur river) basin and live on thawed, underground, rainy waters. The natural lake is Parz lake that is situated near the Dilijan. Joghaz, Hakhum, Tavush, Aygedzor and Ijevan reservoirs were situated here too.

The marz nature is wonderful. Mixed forests comprise 40.3% of total surface that are striking by variety of fauna and flora, incomparable monuments of natural inheritance. Dilijan state preservation and Ijevan forest garden have been created in the Aghstev basin with a purpose of keeping the situation created by nature, more enrichment and receiving new kinds in local conditions. Climatic conditions (mild climate, mountainous clear air rich with oxygen, mineral medicinal waters, forests, mountainous land rich with herbs) of marz and, in particular, Aghstev valley are extremely favourable for the organization of population rest, recovery of health and promotion of international tourism.

7 km away from the administrative territory of Yenokavan village, 7 km away from the town of Ijevan, on the territory of 7 hectares (1 370 m above sea level) operates the unprecedented excreta and amusement park in Armenia, where the longest rope way construction. Every year, the park is experiencing an increasing number of extreme activities. The increase in the number of visitors indicates that it has become more attractive for foreign tourists and will promote the development of ecotourism in the country.

The marz is comparatively poor with useful minerals. Bentonite clay, limestone, lithographic stone, dolomite, felsites are of marz importance. Aghstev river valley is rich with mineral waters that are bottle filled as well.

The Northern Caucasus-Tbilisi-Yerevan gas-bearer goes through the marz centre. 146 km interstate, 253 km of republican importance roads are extended through the marz. 70 km part of Ijevan-Hrazdan railway goes through the Aghstev gorge (currently does not work). 7 km part of Yerevan-Tbilisi railway goes through the Northern border lengthwise, Debed bank.

Մարզի 47 բնակավայրեր սահմանամերձ են Ադրբեյջանին և ունեն ռազմավարական կարևոր նշանակություն՝ մշտապես կրելով պատերազմական իրադարձությունների հետևանքներ: Դրանով է պայմանավորված նաև այդ բնակավայրերի քիչ բնակեցվածությունն ու տնտեսապես թույլ զարգացվածությունը:

2016թ.-ին Տավուշի մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

➤ արդյունաբերություն՝	0.9 %
➤ գյուղատնտեսություն՝	4.5 %
➤ շինարարություն՝	3.1 %
➤ մանրածախ առևտուր՝	2.0 %
➤ ծառայություններ՝	0.8 %

Մարզը հանրապետության վառ արտահայտված գյուղատնտեսական շրջաններից է: Անասնաբուծության մեջ առաջատար ճյուղեր են համարվում խոշոր եղջերավոր անասնաբուծությունն ու խոզաբուծությունը, իսկ բուսաբուծության մեջ՝ հացահատիկային մշակաբույսերի մշակությունն ու խաղողագործությունը: Ծրագրեր են իրականացվում պտղատու այգիների վերականգնման ուղղությամբ: Վերջին տարիներին զարգացում է ապրում նաև մեղվաբուծությունը:

Մարզի տնտեսության առաջատար ճյուղը մշակող արդյունաբերությունն է: Առավել զերակշռող են սննդի արդյունաբերությունը և փայտամշակումը: Մարզում արտադրվող արդյունաբերական արտադրանքից արտաքին շուկա են հանվում գինիներ, պահածոներ, հանքային ջուր, քարե և փայտե, վերջերս նաև տեքստիլ արտադրատեսակներ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Մարզկենտրոն Իջևան քաղաքը (2017թ. տարեվերջին՝ 20.6 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 133 կմ հեռավորության վրա: Մարզի հյուսիս-արևելյան հատվածի վարչական, արդյունաբերական, կրթամշակութային կենտրոնն է և տրանսպորտային հանգույցը: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է (մասնավորապես՝ փայտամշակումը, սննդամթերքի, հանքային ջրի և գինու արտադրությունը): Իջևան քաղաքը հայտնի է նաև գորգագործությամբ, սակայն վերջին տարիներին այդ գործունեությամբ քիչ են զբաղվում:

Դիլիջան քաղաքի (2017թ. տարեկազմին՝ 17.5 հազ. մարդ) հեռավորությունը Երևանից 99 կմ է: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առանձնանում է սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունը: Լայն ճանաչում է ստացել «Դիլիջան Ֆրոլովա» հանքային ջուրը: 2014թ. սեպտեմբերից գործում է «Դիլիջան ինտերնեյշնլ սքուլ օֆ Արմենիա» միջազգային դպրոցը, իսկ 2013թ. սեպտեմբերից՝ «Այբ» դպրոցների ընտանիքին պատկանող Դիլիջանի կենտրոնական դպրոցը:

Քաղաքի ճարտարապետական տեսքին առանձնակի վայելչություն է տալիս ՀՀ կենտրոնական բանկի մասնաճյուղն իր օժանդակ կառույցներով:

Ներկայումս մեծ աշխատանքներ են տարվում բնակչության հանգստի կազմակերպման, առողջության վերականգնման և միջազգային զբոսաշրջության զարգացման ոլորտում քաղաքի երբեմնի ունեցած համբավի վերականգնման ուղղությամբ:

47 settlements of the marz are bordered by Azerbaijan and have strategic importance, always bearing consequences of civilian casualties. This is also the case with the low birth rate and economically weak development of these settlements.

In 2016 the share of economy main branches of RA Tavush marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised

➤ industry	0.9 %
➤ agriculture	4.5 %
➤ construction	3.1 %
➤ retail trade	2.0 %
➤ services	0.8 %

Marz is pronounced agricultural districts of the republic. In animal husbandry the main branches are cow and pig breeding and in plant growing the most developed branches are grain and grape growing. Programs are implemented for recovering the orchards. During last years beekeeping develops too.

The leading branch of the economy is the processing industry. The most prevalent are the food industry and woodworking. From the industrial production in the region, wines, preserves, pumps, stone and wood, as well as textile goods are imported from abroad.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport.

RA Tavush marz centre is Ijevan town (as of the beginning of 2017 20.6 ths. people) The distance from Yerevan is 133 km. It is the administrative, industrial, education and cultural centre and transport junction of the whole north-eastern part. The main trend of town industry is manufacturing (particularly, woodworking, production of food, mineral water and wine. Ijevan is also known for carpet weaving, but in recent years it has little to do with it.

The distance of Dilijan, (as of the beginning of 2017 17.5 ths. People) resort town from Yerevan is 99 km. The main trend of town industry is manufacturing, in which the food and beverages production is separated. “Dilijan Frolova” mineral water has received wide recognition. Since September 2014 “Dilijan international school of Armenia” has been opened and since September 2013 Dilijan’s central school, which is part of the Ayb School.

The architectural appearance of the city gives the Central Bank branch its convenience.

At present, great efforts are being made to rehabilitate the city’s reputation in the field of recreation, health rehabilitation and international tourism development.

Նոյեմբերյան քաղաքի (2017թ. տարեսկզբին՝ 4.8 հազ. մարդ) հեռավորությունը Երևանից 187 կմ է: Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունն անասնաբուծությունն ու դաշտավարությունն է:

Այրում քաղաքի (2017թ. տարեսկզբին՝ 1.9 հազ. բնակիչ) հեռավորությունը Երևանից 206 կմ է: Այն կալարանամերձ քաղաք է, բնակչության հիմնական զբաղմունքը մանրածախ առևտուրն է:

Վերջին տարիներին Նոյեմբերյանի տարածքում լայն թափով զարգանում է պտղաբուծությունը, հատկապես դեղձի այգիների հիմնումը, ինչը կնպաստի Այրումի պահածոների գործարանի վերագործարկմանը:

Բերդ քաղաքի (2017թ. տարեսկզբին՝ 7.7 հազ. բնակիչ) հեռավորությունը Երևանից 202 կմ է: Քաղաքի տնտեսական կյանքում գերակշռողը բազմաճյուղ գյուղատնտեսությունն է, որի մեջ առանձնանում են խոշոր և մանր եղջերավոր անասնաբուծությունն ու դաշտավարությունը:

Քաղաքի տնտեսական զարգացման գործում մեծ նշանակություն կունենա գործարկվող սեքստիլ արտադրության ձեռնարկությունը, որը նաև սահմանապահ բնակավայրերի բնակչության զբաղվածության և միգրացիոն արտահոսքի կանխման խնդիրներ կլուծի:

The distance from the city of Noyemberyan (at the beginning of the year 2017 4.8 thousand people) is 187 km from Yerevan. Agriculture plays an essential role in the city's economic life, the main direction of which is cattle breeding and fieldwork.

The distance from Ayrum town (at the beginning of 2017 - 1.9 thousand people) is 206 km from Yerevan. City's main occupation of the population is retail trade.

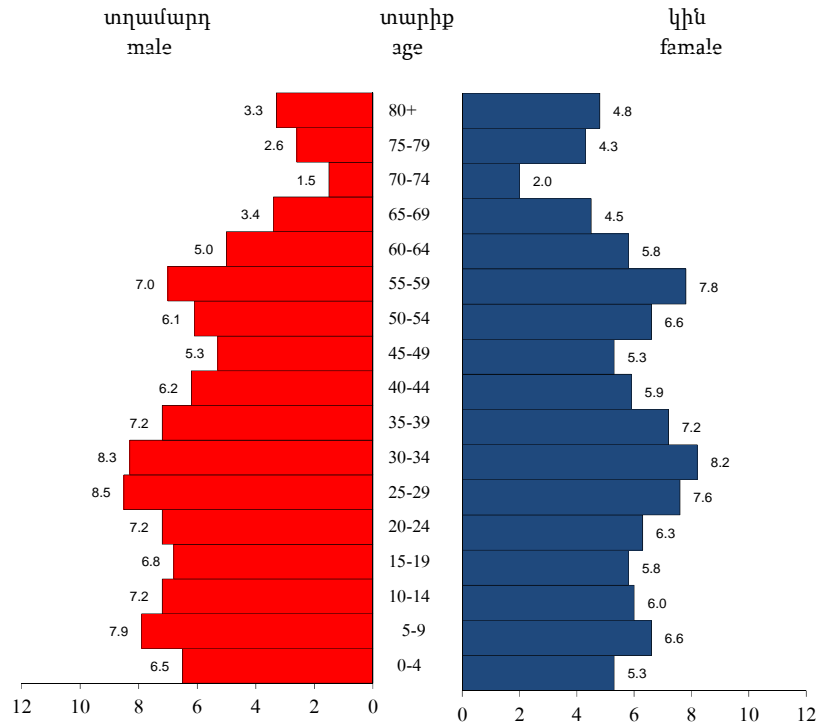
In recent years, Noyemberyan's territory has grown rapidly in the development of horticulture, especially the establishment of peach gardens, which will help re-launch the Ayrum cannery.

The distance of Berd town (as of the beginning of 2017 the population was 7.7 ths. people) from Yerevan is 202 km. The main trend of the town economy life is multibranch agriculture, wich is separated by small cattle husbandry and field-crop cultivation.

In the city's economic development a large-scale textile manufacturing facility will have a great deal of work, which will also address the problem of preventing employment and nourishing outflow of population in frontier settlements.

**ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ,
2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ
DE JURE POPULATION BY AGE –SPECIFIC GROUPS, 2017 as of January 1**

%

**ՄԱՆՐԱԾԱՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ
RETAIL TRADE UNITS**

	Քանակը Number					
	2012	2013	2014	2015	2016	
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	1 036	1 012	1 025	1 145	1 161	Retail trade units, total
<i>այդ թվում՝</i>						<i>of which:</i>
խանութներ	672	659	698	848	874	shops
կրպակներ	327	312	290	252	240	kiosks
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	1	1	1	1	1	markets of agricultural produce
սպառողական ապրանքների շուկաներ	1	1	1	1	1	markets of consumer goods
առևտրի այլ օբյեկտներ	35	39	35	43	45	other trade units

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS

	Քանակը Number					
	2012	2013	2014	2015	2016	
Պետական նախադպրոցական	55	55	59	59	58	State pre-school
Ոչ պետական նախադպրոցական	1	1	1	-	-	Non-state pre-school
Պետական հանրակրթական	81	81	81	81	81	State general educational
Ոչ պետական հանրակրթական	-	-	1	1	1	Non-state general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	19	19	19	19	18	Music and art school youth creative (cultural) centre
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	3	3	3	3	3	State preliminary vocational educational ¹
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	6	6	6	6	6	State middle vocational educational
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	2	2	2	2	2	Branch of state higher educational

ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES

Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ Population de jure number as of January 1, 2017, person
Իջևան	Ijevan	20 610
Դիլիջան	Dilijan	17 521
Բերդ	Berd	7 679
Նոյեմբերյան	Noyemberyan	4 800
Այրում	Ayrum	1 935

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ Population de jure number as of January 1, 2017, person
Իջևանի տարածաշրջան Ijevan district			
1	Ազատամուտ	Azatamut	2 659
2	Բարխուդարլու	Barkhudarlu	-
3	Ակնադբյուր	Aknaghbyur	523
4	Աճարկուտ	Acharkut	181
5	Այգեհովիտ	Aygehovit	3 317
6	Կայան	Kayan	320
7	Աչաջուր	Achajur	4 076
8	Բերքաբեր	Berkaber	350

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ” Population de jure number as of January 1, 2017, person ”
9	Գանձաքար	Gandzakar	3 487
10	Գետահովիտ	Getahovit	1 938
11	Դիտավան	Ditavan	361
12	Ենոքավան	Enokavan	512
13	Լուսահովիտ	Lusahovit	323
14	Լուսաձոր	Lusadzor	690
15	Խաշթառակ	Khashtarak	1 815
16	Ծաղկավան	Tsaghkavan	505
17	Կիրանց	Kirants	306
18	Սարիգյուղ	Sarigyugh	1 270
19	Սևքար	Sevkar	2 048
20	Վազաշեն	Vazashen	861
Դիլիջանի տարածաշրջան Dilijan district			
1	Աղավնավանք	Aghavnavank	247
2	Գեղատափ	Geghatap	-
3	Գոշ	Gosh	1 134
4	Թեղուտ	Teghut	1 512
5	Խաչարձան	Khachardzan	363
6	Հաղարծին	Haghartsin	3 480
7	Հովք	Hovk	428
8	Ճերմակավան	Tchermakavan	-
Նոյեմբերյանի տարածաշրջան Noyemberian district			
1	Արձիս	Artchis	1 088
2	Բագրատաշեն	Bagratashen	2 810
3	Բաղանիս	Baghanis	856
4	Բարեկամավան	Barekamavan	227
5	Բերդավան	Berdavan	3 202
6	Դեբեդավան	Debedavan	590
7	Դեղձավան	Deghdzavan	301
8	Դովեղ	Dovegh	526
9	Զորական	Zorakan	919
10	Լճկաձոր	Lchkadzor	430
11	Կոթի	Koti	1 993
12	Կողբ	Koghb	4 585
13	Հաղթանակ	Haghtanak	1 300
14	Ոսկեպար	Voskepar	818
15	Ոսկեվան	Voskevan	1 386
16	Պտղավան	Ptghavan	789
17	Ջուջևան	Jujevan	550
Տաուշի տարածաշրջան Taush district			
1	Այգեձոր	Aygedzor	1 880
2	Այգեպար	Aygepar	560
3	Արծվաբերդ	Artsvaberd	2 848
4	Իծաքար	Itsakar	315
5	Ծաղկավան	Tsaghkavan	853
6	Մոսեսգեղ	Mosesgegh	1 719
7	Նավուր	Navur	1 049
8	Ներքին Կարմիր աղբյուր	Nerkin Karmir aghbyur	1 057

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2017թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ [՝] Population de jure number as of January 1, 2017, person [՝]
9	Նորաշեն	Norashen	1 616
10	Չինարի	Chinari	933
11	Չինչին	Chinchin	552
12	Չորաթան	Choratan	1 003
13	Պատավաքար	Paravakar	1 613
14	Վարագավան	Varagavan	578
15	Վերին Կարմիր աղբյուր	Verin Karmir aghbyur	1 596
16	Տավուշ	Tavush	1 600

^{*} ՀՀ մարզերի քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառմամբ:

Population of town of the RA marzes is presented according to current statistics data based on population Census of 2011.

^{**} ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ գյուղերի կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» պետական վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 952 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ ըստ մարզերի ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեզիստրների տվյալների վրա (շեղումը՝ 01.01.2017թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +13.8%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գուղական համայնքների միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

The sources of these data on RA rural communities are the state statistical reporting forms «Sex and age composition of rural population» provided by the rural communities on annual basis. According to those sources the sum total of de jure population of 952 RA rural settlements as a whole and by marzes has some deviation from the same data of current statistics of population, which are based on the data from administrative registers of RA Ministry of Justice and RA Police under RA Government (as of 01.01.2017 the deviation comprised +13.8% for the republic). The deviation is mainly stipulated by the absence of the system of exchange, comparing and checking in individual data level of the given information between rural communities.

**ՀՀ ՏԱՎՈՒՇԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2016թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH
10 000 POPULATION IN RA TAVUSH MARZ, 2016**

	Ընդամենը Total	նրանցից՝ including:		
		կանայք ¹ women ¹	տղամարդիկ ¹ men ¹	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 221	4 779	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	112	53	59	Births, person
Մահացածներ, մարդ	113	55	58	Deaths, person
Ամուսնություններ	52	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	6	X	X	Divorces
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	48.4	X	X	Total area of housing stock provided per inhabitant, square metre
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	266	132	134	pre-school
հանրակրթական	1 275	622	653	general schools
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	165	110	55	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	20	5	15	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	60	27	33	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	139	77	62	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	31 161	...	...	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	53	7	46	Athletes, person
Զբաղվածներ, մարդ	3 862	2 038	1 824	Employed, person
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	-	-	-	including- in Science establishments
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	-	-	-	including- doctors of Science
գիտության թեկնածուներ	-	-	-	candidates of Science
ուսուցիչներ	159	132	27	teachers
բժիշկներ	18	...	...	physicians
միջին բուժանձնակազմ	45	...	...	paramedical personnel
Գործազուրկներ, մարդ	550	227	323	Unemployed, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 717	1 049	668	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	423	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	19 545	...	...	library
թատրոն	-	-	-	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	419	...	...	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	50	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	25	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	20	X	X	medium crime
ծանր	4	X	X	grave crime
առանձնապես ծանր	1	X	X	special grave crime

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԶԵՐԸ
ԵՎ ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԸ ԹՎԵՐՈՎ, 2017
MARZES AND YEREVAN CITY OF THE
REPUBLIC OF ARMENIA IN FIGURES, 2017**

***Վիճակագրական ժողովածու
statistical handbook***

Թողարկման պատասխանատու՝

ՀՀ ԱՎԾ աշխատակազմի
վիճակագրական տեղեկատվության
տարածման և հասարակայնության հետ
կապերի բաժին
☎ (+374 11) 523 356

Responsible for publication:

Statistical information dissemination and
public relations division of NSS RA
☎ (+374 11) 523 356

*Ժողովածուի «ՀՀ մարզերի և Երևան քաղաքի սոցիալ-տնտեսական բնութագրերը» հատվածի կազմման
աշխատանքներին մասնակցել են նաև ՀՀ ԱՎԾ աշխատակազմի մարզային և
Երևան քաղաքի գործակալությունները*

*The mars and Yerevan city Agencises of the NSS RA have also taken part in organization of work on section
“Social- economic characteristic of RA Marzes and Yerevan city” handbook.*

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԶԵՐԸ ԵՎ ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԸ ԹՎԵՐՈՎ, 2018»

վիճակագրական ժողովածուն նախատեսված է հրատարակել 2018 թվականի IV եռամսյակում:
“MARZES AND YEREVAN CITY OF THE REPUBLIC OF ARMENIA IN FIGURES, 2018”
statistical handbook is planned to publish in the IV quarter 2018.